

re a sok közül. A tengernyi szenvedést olvasva az ember eszébe jut az ismert mondás: megbocsátani lehet, de felejtetni nem.

TULOK PÉTER

(Hódmezővásárhely Önkormányzata, Hódmezővásárhely, 2005, 460 oldal, ármegjelölés nélkül)

SZÓNYEI TAMÁS:

Nyilván tartottak
Titkos szolgák a magyar rock körül 1960–1990

„A beszélgetés alkalmával feladatának megfelelően figyelemmel kísérte a zongorista által játszott dalok szövegét. A zongorista régi olasz világslágereket, valamint Lehár és Kálmán Imre műveiből összeállított egyvelegeket játszott. Állambiztonsági szempontból kifogásolható dal-szöveg nem hangzott el” – olvasható egy 1983. november 24-én született jelentésben, amely a „Dejkó” fedőnevű titkos megbízott egyik feladatának teljesítéséről szól.

1989. június 16-a, Nagy Imre és társai újratemetése a kollektív emlékezetben egyre inkább az az időpont, amely a magyar nemzet szabaddá válását jelképezi. Arról azonban sokan elfelejtkeznek, hogy a végnapjait élő diktatúra milyen aktívan próbálta a hatalmat a lehető leg-

tovább kézben tartani. Elég Kenedi János népszerű munkáira utalni, amelyekből világosan kiolvasható, hogy a június 16-án a Hősök terén jelenlévő összes társadalmi szervezetbe és politikai pártba épített be ügynököket a hatalom. A pártállam még ekkor is csak abban tudott gondolkodni, hogy akkor van biztonságban, ha mindent saját kontrollja alatt tart. Mint az élet minden területén, igaz volt ez a könnyűzenei életre is. Erről szól Szőnyi Tamás idén tavasszal megjelent *Nyilván tartottak* című könyve. A vaskos, több mint 800 oldalas kötetet nehéz letenni, egyrészt élvezetes stílusa, másrészt megdöbbentő dokumentumai miatt.

A szerző nem kívánja megszépíteni a múltat, ezért a könyvben nem szólaltatja meg az egykori besúgókat. Helyettük a papírok beszélnek. Megszólalnak viszont a megfigyelték, Földes László például leplezetlen őszinteséggel beszél a hatalommal való összeütközéseiről, apjával, a meggyőződéses kommunistával való viszonyáról. Részletesen olvashatunk Cseh Tamás és társai 1964. március 14-i, Operaház-beli hóvirágdobáló akciójáról, melyet Simándy József *Hazám, hazám...* áriájára idézítettek. A retorzió nem maradt el: ezek után évekig figyelték, jelentések tucatjai készültek róla. Az állambiztonság azonban nem kizárólag a magyar zenekarokkal foglalkozott, hanem az ide látogató

külföldi zenészekkel is. Első olvasásra abszurdnak tűnik, de igaz, hogy John Lennon özvegye, Yoko Ono is a magyar III/III érdeklődésének középpontjában állt egy ideig. 1981-ben, férje halála után fél évvel Magyarországra utazott pihenni; ebben minden bizonnyal szerepe volt magyar származású titkárának, Sam Havadtőynek. A Hilton szállodában találkozott a popzenei élet néhány prominensével. Szinte törvényszerű, hogy a látogatásról feljegyzés készült. Egy későbbi alkalommal találkozott Bródy Jánossal, aki arra kérte, támogassa anyagilag azokat a zenészeket, akik állami támogatásban nem részesülnek. Ono ezután arra ösztönözte titkárát, hogy ne kooperáljanak a Magyar Hanglezemgyártó Vállalattal, hanem alapítsanak önálló hanglezemkiadó, így törve meg az MHV egyeduralmát. Erről is feljegyzések szólnak.

A szerző nagynevű zenekarokról, például az LGT-ről vagy az Omegáról meglepő módon egyáltalán nem talált jelentéseket. Őket leszámítva viszont szinte minden zenei irányzat képviselője az állambiztonság érdeklődési körébe tartozott. A folkmozgalomra például rögtön rácsütötték a nacionalizmus bélyegét. A jelentések többször részletekbe menően taglalták például a Sebő együttes táncházi koncertjeit. Az egyikben a jelentést tevő megemlítette, hogy a karácsonyi összejövétel egyházi jellegű volt, mert a zenekar

a közönséggel együtt elénekelte a *Mennyből az angyalt*. Az undergroundnál maga az életfelfogás, a politikai rendszer tagadása és a kapcsolat az ellenzékkel elegendő volt a szoros ellenőrzéshez. A befejező részben megjelennek a rendszerváltás előtti időszak utolsó „lázadó” zenei irányzatának képviselői, a skinheadzenekarok is.

A kötet a magyar könnyűzene történetének azon részét mutatja be, amelyet eddig nem lehetett megismerni. Ajánlható azoknak, akiknek a zenekarok a fiatalságukat jelentik, és azoknak, akik csak a zenéjüket ismerik, szeretik. Nostalgia – egy kicsit másképp.

TULOK PÉTER

(*Magyar Narancs – Tihany-Rév Kiadó, Budapest, 2005, 832 oldal, 3900 Ft*)

SAMUEL P. HUNTINGTON:

Kik vagyunk mi? Az amerikai nemzeti identitás dilemmái

Valószínűleg felesleges külön hangsúlyozni, hogy az amerikai nemzeti identitás dilemmái nem tekintetők pusztán Amerika belügyének – a globalizáció korában egyetlen ország számára sem lehet teljesen közömbös, miként gondolkodnak önmagukról a világ első számú hatal-